

אייזיק-מאיר דיק

דער יורד¹

א ווונדערלעכע געשיכטע, וואָס עס האָט געטראָפֿן מיט איינעם ר' צדוק פֿון ניקעלסבורג.² עס איז זיך פֿון דער מעשה אַראָפֿצונעמען אַ מוסר-השכל, אַז דער מענטש זאָל ניט טאָן קיין פֿאַלשס און אין דער גרעסטער נויט זאָל מען זיך היטן פֿון בעטלברויט. און אויף אייביק איז יענער פֿאַרפֿלוקט, דער וואָס האָט נאָר איין מאָל פֿאַרזוכט. וויקויס בנו: אַל תְּבִיאֲנוּ לִידי מתנת בשר ודם.

נעתק ונאסף ע"י י. שפירא.³

[וואַרשע אין י. לעבענזאָהנס טיפֿאָגראַפֿיע, 1855].

1. וַיְהִי און עס וואָר אין דער שטאָט ניקעלסבורג, האָט געוווינט אַ מאָל אַ געוואָנט-קרעמער. ער האָט געהייסן ר' צדוק פֿיקאַנטע. ער איז געווען אַ גרויסער בעל-פרנסה און ער וואָר אין דער שטאָט גערעכנט פֿאַר אַ גרויסן קצין.

2. וַיַּעַשׂ לוֹ שם. אויך האָט ער זיך געמאַכט אַ גרויסן נאָמען אין דער שטאָט מיט זיינע נדבֿות און צדקות. עס איז אים אין דער שול קיין מאָל איין עליה פֿאַר אים צו טייער געווען. ער איז נאָך דערצו געווען אַ גרויסער מהדר במצוות. ער האָט אַ מאָל באַצאָלט פֿאַר אַן אתרוג הונדערט טאַלער. פֿאַר זיינע קינדער האָט ער אַלע מאָל געדונגען די בעסטע מלמדים, און האָט אויך מחזיק געווען אויף זיין טיש אַרעמע לומדים. און ווי ער איז געווען, אַזוי איז אויך געווען זיין ווייב, זייער אַ טייערעס מענטש און אַ גרויסע אשת-חיל און דערצו אויך זייער שיין. זי איז געווען אויך פֿיל קליגער פֿאַר אים און האָט פֿאַרשטאַנען דעם געשעפֿט פֿיל בעסער אַלס ער.

3. אַך לאַ לעולם חוסן. אָבער דער גליק בלייבט ניט אויף אייביק טריי דעם מענטשן. אין דער וועלט מוז זיך אַלץ אומדרייען. אַזוי איז דאָ אויך געווען מיט דעם ר' צדוק פֿיקאַנטע. דען איין מאָל צום ערשטן סדר איז געוואָרן זייער אַ גרויסע שרפֿה. און עס זענען פֿאַרברענט געוואָרן זייער פֿיל הייזער. און אויך די קראָם מיט די סחורה פֿון דעם ר' צדוק. און אויך זיין שטוב מיט גאָר די

ווירטשאַפֿט, זילבערנע געפֿעס, און זייער פֿיל צירונג און אויך זייער פֿיל פֿאַפֿירן אויף הערשאַפֿטן. זיין שאַדן וואָר גרויס, גאָר אומבאַשרייבלעך.

4. ויהי להם ימי החג לאבל. דער יום-טובֿ וואָר ביי זיי צום טרויער און צום געוויין. ער און זיין פֿרוי האָבן גאָר ניט געוויסט ווהיין מען זאָל זיך קערן און ווענדן. גוטע פֿריינד האָבן זיי אַפֿילו אַ ביסל אונטערגעהאַלפֿן, אָבער עס איז שוין זיי ניט מעגלעך געווען דעם געשעפֿט ווידער הערצושטעלן אַזוי ווי פֿריער.

5. לא ארכו הימים. עס געווערט ניט לאַנג און זיי האָבן נעבעך דעם פֿלאַך געמוזט פֿאַרקויפֿן אום צו מאַכן אַ קליין קרעמל פֿון גלאָגעווער סחורה. (ויחיו חיי צער) – און האָבן געלעבט זייער אָרעם. די גרעסטע לייט פֿון שטאָט האָבן מיט דעם ר' צדוק זייער רחמנות געהאַט. אָבער דאָך האָבן זיי ניט געוויסט מיט וואָס מען זאָל אים קענען העלפֿן. זיי וואָלטן אים מאַכן פֿאַר אַ נאָמן אין דער שטאָט. אָבער דער פֿרעזידענט פֿון די [דער] שטאָט האָט עס ניט צוגעלאָזן, ווייל דער ר' צדוק איז געווען אַ גרויסער בעל-חובֿ, און די געזעצע איז, אַז מען זאָל ניט אָנטרויען קהלס געלט אַזוי אַ מענטשן, ווער עס האָט שוין אַ מאָל באַנקראַטירט.

6. ויהי כאשר קצרה נפשם בעמל האיש ההוא. און עס וואָר, אַז די גרויסע לייט פֿון שטאָט האָבן ניט געקענט מער דערטראַגן דעם צער פֿון דיזעם געפֿאַלענעם עושר, דען וואָס אַ טאָג איז ער געוואָרן אָרעמער און אָרעמער.

7. וינעצו יחדיו. איז ביי זיי געבליבן, אַז מען זאָל מאַכן אַ כתבֿ און אַלע גרויסע לייט און דער רבֿ זאָלן זיך אונטערחתמענען, אַז דער ר' צדוק

איז אַן אדם חשובֿ און א ירא־אלוהים באמת. בכך זאָל מען זען אים אונטערגעהעלפֿן בכל עיר ועיר. דעם כתבֿ זאָל מען געבן דעם ר' צדוק און ער זאָל מיט אים אַרומפֿאַרן אין דער וועלט. דען זיי האָבן קלאָר געוויסט, אַז אַזוי אַ כתבֿ, וואָס עס וועלן זיין אויף אים געחתמעט די גרויסע לייט פֿון ניקעלסבורג און דער רבֿ, וועט אין דער וועלט זייער וויכטיק זיין און ער וועט בוודאי מאַכן אַ סך געלט.

8. ויעשו כאשר יעצו. און זיי האָבן אַזוי געטאָן ווי זיי האָבן זיך מייעץ געווען. זיי האָבן אָפֿגעשריבן דעם כתבֿ און האָבן זיך אונטערגעשריבן. עס האָט מער ניט געפֿעלט נאָר דעם רבֿס חתימה און ווייטער ניט.

9. בימים ההם. אין דיזע צייטן איז געווען אַ רבֿ אין ניקעלסבורג דער גרויסער ר' שמעלקע. דיזער מאַן וואָר אַ גרויסער למדן, וואָס

הָאָט נִיט געהאַט זײַן גלײַכן אין זײַן דור. און ווי זײַנע לומדות איז געווען גרויס, אַזוי איז געווען גרויס אויך זײַנע חסידות און זײַן חכמה אין וועלטזאַכן. און זײַן עצה און זײַן וואָרט איז געווען זײַער טײַער און וויכטיק, אַזוי בײַ יײַדן און אַזוי בײַ קריסטן. און ער וואָר געאַכטעט אין דער וועלט ווי אַ געטלעכער מאַן. צײַט זײַן לעבן הָאָט ער נִיט געגעבן קײַן הסכמה אויף אַ ספֿר און קײַן מאָל הָאָט ער נִיט געגעבן אַ כתבֿ אַ געפֿאַלענעם מענטשן, וואָס פֿאַרט אַרום אין דער וועלט צו קלײַבן נדבֿות, ווי פֿאַר צײַטן פֿלעגט זײַן די מאַדע בײַ אונדז יײַדן.

10. ולכן לא אבה לחתום. און דאָהער הָאָט דער ר' שמעלקע נִיט געוואָלט זיך חתמענען אויך אויף דיזן כתבֿ. חָאָט עס די שטאַטלייט זײַער פֿאַרדראַסן אויף אים און האָבן אים געזאַגט: „רבי, איר קענט דיזן מענטשן נִיט גלײַכן מיט אַנדערע שלעפֿערס. איר קענט דאָך אים, אַז ער איז אַן איש-ישר וירא-אלוהים. אונדזער שטאַט הָאָט פֿון אים זײַער פֿיל מקבל טובֿה געווען. און ווײַל מיר ווייסן ווי פֿיל אײַער חתימה וועט אים אין דער וועלט העלפֿן, זענט איר מחויבֿ מעבֿר צו זײַן אויף אײַער מידה און מוזט זיך אונטערחתמענען אויף דעם כתבֿ.“

11. ולא אבה הרב. און דער רב הָאָט דאָך נִיט געוואָלט זיך חתמענען ביז וואָנען עס איז צו אים געקומען דער ר' צדוק אַליין און זײַן ווײַב און האָבן פֿאַר אים ביטערלעך געוויינט, און האָבן אים געבעטן רחמים, אַז ער זאָל זיך איבער זיי מרחם זײַן און אויף זײַערע קלײַנע קינדער און זאָל אונטערשרײַבן דעם כתבֿ.

12. ויהמו מעיו עליהם. און ער הָאָט זיך איבער זיי דערבאַרעמט. ער הָאָט נִיט געקענט אויסהאַלטן, אַז דער ר' צדוק און זײַן ווײַב זאָלן פֿאַר אים שטיין און וויינען. ער הָאָט דעם כתבֿ אונטערגעשריבן און הָאָט זיי אויך געזאַגט: „חערט, מײַן טײַערער ר' צדוק, איך טו אײַך דערמיט גאָר קײַן טובֿה. עס איז אַפֿילו אמת, אַז איר וועט מאַכן אַ פֿולע געלט. אָבער נאָך האָב איך נִיט געזען וועלכער עס הָאָט דעם בעטלברויט פֿאַרזוכט, אַז ער זאָל זיך דערפֿון קענען אָפֿרײַסן. איך האָב געלעזן, אַז מען וויל מײַז פֿאַרטרייבן פֿון אַ שטוב, זאָל מען כאַפֿן עטלעכע מײַז און מען זאָל [זײַ] אײַנשפֿאַרן אין אַן אײַזערנע קלעטקע, און מען זאָל זיי אַזוי לאַנג [לאַזן] הונגערן, ביז אײַנע עסט אויף די אַנדערע. און דערנאָך, אַז מען לאַזט אַוועק די לעצטע, עסט זי קײַן אַנדער זאָך, נאָר די מײַז. דאָס זעלבע איז מיט דעם מענטש, וועלכער נאָר אײַן מאָל דאָס בעטלברויט פֿאַרזוכט הָאָט -- ער וועט שוין נִיט זוכן קײַן אַנדערע פרנסה, עס וועט אים נִיט שמעקן קײַן געשעפֿט אין

דער וועלט, נאָר בעטלען. מײַן עצה וואָלט געווען בעסער די שלעכטע צײַט איבערצווואַרטן. מיט דער צײַט ענדערט זיך אַלץ. “אַבער וואָס העלפֿט עס? דער ר’ צדוק האָט דעם כתבֿ צוגענומען און האָט זיך אָפּגעזעגנט מיט דעם רבֿ, און איז אין אַ פּאַר טעג [אַרום] אוועקגעפֿאַרן.

13. ובכל המקומות אשר עבר. און אין אַלע ערטער וווּ ער איז נאָר געפֿאַרן און האָט געוויזן דעם כתבֿ פֿון ר’ שמעלקען האָט ער מאַספֿ ממון געווען און האָט אײַנגענומען גרויס כּבֿוד. דען די וועלט האָט נאָך ניט זוכה געווען פֿון ר’ שמעלקען אַ צורת-אות. מען האָט דעם ר’ צדוק פֿאַרגעטערט. מען האָט אים אום און אום אײַנגעלאָדן און מען האָט געגעבן נדבֿות צו דרײַציק און פֿערציק טאַלער. עס האָט ניט געדויערט אײַן יאָר און ער האָט שוין צוזאַמענגעקליבן אַן ערך פֿון צוויי טויזנט טאַלער [און] האָט געהאַט שוין בדעה זיך אומצוקערן אַהיים. נאָר ווײַל ער איז געווען פֿון ניקעלסבורג ווײַט שוין אַן ערך פֿון הונדערט און פֿופֿציק מײַלן, איז בײַ אים געבליבן, אַז ער זאָל מאַכן זײַן צוריקוועגס דורך אַנדערע מקומות, כּדי ער זאָל קענען צוריקפֿאַרנדיק גאָר פֿון דאָס נײַ(ע) געלט מאַכן. און ער האָט טאַקע אַזוי געטאָן. ער האָט צוריקפֿאַרנדיק געמאַכט גענוי אַזוי פֿיל געלט ווי אַהערפֿאַרנדיק, און האָט בײַ זיך געדענקט, אַז ער וועט קומען אַהיים וועט ער מאַכן אַ גוטן געשעפֿט און וועט אים-ירצה-השם דעם רבֿ ווײַזן, אַז עס קען ווערן אַ סוחר אויך פֿון אַ מענטש וואָס האָט שוין געבעטלט.

14. ויהי בהיותו בדרך. און עס וואָר אַז ער איז געוועזן אין וועג אַן ערך פֿון פֿופֿציק מײַלן פֿון דער היים, האָט ער זיך אָנגעטראָפֿן אין אַ קרעטשמע מיט אַ בעל-דרשער. דיזער מאַן וואָר פֿיל קליגער ווי פֿרימער. ער האָט שוין פֿון דעם ר’ צדוק און זײַן כתבֿ געהערט און האָט אים זײער מקנא געווען. נאָר יעצט, ווי ער האָט זיך דאָ מיט אים פֿונאַנדערגערעדט און דער ר’ צדוק האָט אים דערציילט, אַז ער פֿאַרט צוריק אַהיים מיט אַ סך געלט, האָט צו אים געזאָגט דער בעל-דרשער: „אַז עס איז יאָ אַזוי, פֿאַרקויפֿט מיר דעם כתבֿ, איך גיב אײַך פֿאַר אים הונדערט דוקאַטן און פֿאַרט אײַך לשלום אַהיים. וואָס אַרט אײַך? איך וועל מיר פֿאַרן מיט דעם כתבֿ אין אַנדערע לענדער און וועל עפעס פֿאַר זיך אויך פֿאַרזאָרגן. איר מעגט זיכער זײַן, אַז קײנער וועט פֿון דעם האַנדל ניט וויסן. און פֿאַר דעם רבֿ זאָלט איר זאָגן, אַז איר האָט דעם כתבֿ פֿאַרלוירן, אַדער ער איז נאָך בײַ אײַך.“

15. ויטבו דברי הדרשן. און עס זענען געפעלן די רייד פון דעם דרשן דעם ר' צדוק און ער האט אים פארקויפט דעם כתב פאר פיר הונדערט טאלער, און דער בעל-דרשער האט נאך דערצו געמאכט א שארפע סעודה. זיי האבן געגעסן און האבן געטרונקען און זענען ביידע פריילעך געוועזן. און אויף מארגן זענען זיי זיך פונאנדערגעפארן. דער ר' צדוק איז געפארן אהיים און דער בעל-דרשער האט פאררייזט קיין אמסטערדאם מיט דעם כתב און האט דארטן געמאכט גאר די געלט. און פון דארטן איז ער אוועק קיין לאנדאן און פון לאנדאן איז ער געפארן קיין פראנקרייך. און ווו ער איז נאר געקומען האט ער מאספ געווען צען מאל מער ווי דער ר' צדוק, דען ער איז געווען א בעטלער פון זיין יוגנט און ער האט פארשטאנען דעם קונסט ווי זיך ביי יעדערן געפעליק צו מאכן, א מאל מיט חניפה און א מאל מיט א יראת-שמיים-פענעמל. ובפרט אצינד, ווי ער האט דא געהאט דעם כתב פון דעם רב ר' שמעלקע. אויך איז ער געווען זייער א שיינער דרשן און א גוטער מוכיח, ער האט זיך בארימט, אז דער חסיד ר' שמעלקע האט אים געשיקט די וועלט א ביסל פרימער צו מאכן. אום און אום, ווו ער איז נאר געקומען, האט ער זיך געלאזט רופן ר' צדוק דער מוכיח פון ניקעלסבורג. און האט אין א צייט פון א יאר צוויי צוזאמענגעמאכט א טאלער פינף טויזענט, אבער ער האט ניט זוכה געווען, אז ער זאל פון זיי א הנאה האבן. דען ווי ער איז געקומען אין א קליין שטעטל אין פראנקרייך, וואס מען רופט זי נאמור, איז ער דארטן פלוצלינג זייער קראנק געווארן און איז אין דעם זעלבן טאג געשטארבן אן וידוי, דען ער האט זיך גאר ניט געריכט דערויף. די ביסל יידן, וואס האבן דארטן געווינט, האבן זיך ארום אים מתעסק געווען ווי עס איז דער מנהג-ישראל. דער רב פון דעם שטעטל האט אים מספיד געווען, און נאך דער קבורה האט דער רב מיט דעם פרעזידענט פון דעם מקום איבערגעזען וואס עס איז פון אים געבליבן. [ווען] זיי האבן איבערגעזען זיינע כתבים, האבן זיי געפונען דעם כתב פון ניקעלסבורגער רב. האבן זיי פון אים געזען, אז מען רופט אים ר' צדוק ב"ר אברהם פון ניקעלסבורג.

16. וימהרו ויכתבו. און זיי איילן און שרייבן צו דעם ר' שמעלקען און האבן אים אויך אפגעשיקט דעם כתב. זיי האבן מודיע געווען, אז דער ר' צדוק איז ביי זיי געשטארבן און האט געלאזן א קאפיטאל פון א טאלער פינעף טויזנט, חוץ קליידער און א גוטן זיגער. בכך, זאלן קומען זיינע יורשים און זאלן עס אפנעמען.

17. ויהי כבוא המכתב אל עיר ניקעלסבורג. און עס וואר אלס דער בריוו איז געקומען קיין ניקעלסבורג צו דעם רב, האט ער געשיקט נאך דעם ר' צדוקס ווייב און האט איר אנגעזאגט, אז איר מאן איז געשטארבן אין דעם שטעטל נאָמור, וואָס אין פראַנקרייך, און האָט איבערגעלאָזט אַ גרויסן קאַפיטאַל. בַּכּן זאַל זי גאָר קיין שהיות מאַכן און זאַל אַהין פֿאַרן מיט איר איינציקן זון, אַ בחור פֿון זעכצן יאָר, אַפּצונעמען די ירושה.

18. ויתן לה מכתב. אויך האָט ער איר געגעבן אַ בריוו, אויף וועלכן עס האָבן זיך געחַתמעט די גרויסע לייט פֿון ניקעלסבורג און ער אַליין אויך, אַז זי איז די אַלמנה פֿון דעם ר' צדוק און דער בחור איז דער זון, און מען זאַל זיי אַפּגעבן די ירושה. און דעם ר' צדוקס ווייב איז געקומען קיין נאָמור און האָט אַפּגענומען די ירושה אין גאַנצן און האָט זיך אומגעקערט צוריק קיין ניקעלסבורג און האָט אַנגעהויבן צו פֿירן איר אַלטע געשעפֿט מיט גרויס הצלחה. חאָט אַנגעטאָן קלאָג און האָט געטרויערט נאָך אירן מאַן אַ גאַנץ יאָר, דען זי האָט אים זייער ליב געהאַט. נון וועלן מיר לאָזן דאָ די אַלמנה ביי אירע געשעפֿטן און מיר וועלן דערציילן וואָס עס איז געוואָרן מיט דעם ר' צדוק אַליין.

19. אונדזער ר' צדוק, ווי ער איז אַפּגעפֿאַרן פֿון דער קרעטשמע, וווּ ער האָט גענעכטיקט מיט דעם בעל-דרשער, וואָס ער האָט אים פֿאַרקויפֿט דעם כתב, אַ מייל צען, זענען אים איבערגעפֿאַלן גזלנים און האָבן ביי אים אַוועקגענומען אַלץ וואָס ער האָט נאָר ביי זיך געהאַט. ער איז פֿון זיי נמלט געוואָרן קוים אַ לעבעדיקער. ער האָט זיך באַהאַלטן אונטער אַ שטיין אויף דעם גאַסטינעץ. ביז עס זענען אַנגעפֿאַרן מענטשן, האָבן זיי אים מיטגענומען אין אַ קליין שטעטל. איז ער דאָרטן געזעסן עטלעכע טעג, ביז ער האָט צוזאַמענגעבעטעלט אַ פֿאַר טאָלער און האָט זיך אַוועקגעשלעפֿט ווייטער צו פֿוס. אָבער ניט קיין ניקעלסבורג, דען ער האָט זיך געשעמט צו קומען אַהיים אָן אַ גראָשן געלט און אָן דעם כתב. ער האָט פֿאַרשטאַנען, אַז גאָט האָט עס אים געשטראָפֿט פֿאַר דעם, וואָס ער האָט פֿאַרקויפֿט דעם כתב. ער האָט גענוג דערויף חרטה געהאַט, אָבער עס איז שוין [געווען] צו שפּעט. ער האָט זיך אַוועקגעשלעפֿט קיין ליטע און פּוילן און האָט זיך געוואַלגערט איבער פֿרעמדע טישן אייניקע יאָר און האָט זיך צוגעלאָזן אַ ביסל צום טרונק און האָט זיך גאָר אין גאַנצן פֿאַרגעסן אָן דער היים. ביי אים איז שוין געווען אַ קרן אַ גוטע אַנבײַסן [און] אַ שנאַפּס. ער פֿלעגט זיך שוין איינגעפֿינען אויף חתונות און בריתן, און האָט

זיך אויסגעלערנט צו בעטלען גלייך ווי ער וואלט אין דעם געבארן געוואָרן.

20. ויהי מעיר לעיר. און ער האָט זיך געשלעפט פֿון שטאָט צו שטאָט, און האָט גאָר ניט געקוקט אויף קיין תכלית. בֵּיז וואָנען ער איז געקומען קיין וילנע, די גרעסטע שטאָט פֿון ליטע, האָט ער זיך דערקענט מיט איינעם פֿון ניקעלסבורג, וואָס האָט דאָרטן געוווינט שוין אַ יאָר צען. און דיזער מאַן איז געווען זייער רייך און פֿרום. ער האָט זיך זייער פֿאַרווינדערט איבער דיזן צדוק, דען ער האָט אים געקאָנט אַז ער איז נאָך געווען אַן עושר און אַ מענטש מיט אַ שיינעם כאַראַקטער און איז געווען אַן ערלעכער סוחר. דער ר' צדוק איז אַצינד געקומען צו אים אין שטוב בעטן אַ נדבָה, ווי דער שטייגער איז פֿון די שנאָרער. דער ניקעלסבורגער האָט אים געגעבן אַ גילדן און האָט אים אויך געבעטן זיצן און האָט אים געזאָגט: „מיין בעסטער ייד, מיר דאַכט זיך, אַז איר זענט ר' צדוק דער געוואָנט-קרעמער פֿון ניקעלסבורג.“ „אַזוי איז עס“ – האָט אים אָפּגעענטפֿערט ר' צדוק – „איך בין אַ נשרף געוואָרן, דער נויט קען דעם מענטשן צו אַלץ ברענגען.“ דער ניקעלסבורגער האָט זיך באַגאָסן מיט טרערן דאָס הערנדיק און האָט אַזוי געזאָגט: „עס ווונדערט מיר זייער אויף מיין געבורטשטאָט, אַז זי זאָל פֿאַרלאָזן אַזוי אַ מענטש ווי איר זענט. גענוג מיר קרענקט עס זייער און זייער. איר זאָלט שוין פֿון מיין שטוב ניט אַרויסגיין, איך וועל אייך שיין באַקליידן און וועל אייך געבן פֿופֿציק טאָלער אויף דער הוצאה אויך אייניקע רעקאָמענדאַציאָנען, און איר זאָלט פֿאַרן אַהיים. איר זעט דאָך שוין, אַז מיט בעטלברויט קומט מען די וועלט ניט דורך און דאָס איז קיין תכלית ניט פֿאַר אייך.“ דער ניקעלסבורגער האָט אים ביי זיך געהאַלטן אַ פֿאַר וואָכן. ער האָט אים באַקליידט און דערנאָך האָט ער אים אָפּגעשיקט גלייך קיין ניקעלסבורג מיט זיינעם אַ משולח, וואָס ער פֿלעגט צושיקן אַלע יאָרן קיין לייפֿציג.

21. ויסע ר' צדוק לביתו. און דער ר' צדוק איז שוין איבער ניס געפֿאַרן אַהיים און איז געקומען בשלום אום ראש-חודש ניסן קיין ניקעלסבורג. ער איז אָבער ניט גלייך פֿאַרפֿאַרן צו זיין ווייב. ער האָט אַפֿילו נאָך ניט געפֿרעגט וואָס זי מאַכט, דען אין דעם זעלביקע טאָג און אין דער זעלבן שטונדע, וואָס ער איז געקומען אין שטאָט, האָט ער געהערט עס איז אַ ברית ביי אַ גרויסן נגיד, וואָס מען האָט אים גערופֿן ר' לוי הורוויץ. האָט ער ביי זיך געטראַכט, איידער וואָס עס וועט זיין -- דערווייל לאָם איך האָבן אַ גוטן אַנבֵּיסן. איז ער זיך אַוועקגעגאַנגען אויף דעם ברית. עס איז

שוין געווען פֿאַר נאַכט און קיינער האָט אים ניט דערקענט און [ער] האָט אַרײַנגעזעצט צווישן אַלע פֿרעמדע אַרעמע-לייט און האָט מיטגעשפּײַזט מיט דעם גרעסטן אַפּעטיט ווי אַ בעטלער קאָן נאָר האָבן. נון וועלן מיר דערציילן וואָס עס איז געוואָרן מיט זײַן ווייב און אים וועלן מיר דאָ לאָזן אויף אײַן וויילע זיצן.

22. בימים ההם. אין דיזע צײַטן איז געוואָרן אַן אַלמן אײַנער פֿון די ניקעלסבורגער גבירים. דאָס איז דער ר' לוי הורוויץ ער איז אויך געווען אַ געוואָנט-הענדלער און האָט נאָך געהאַט לבד זה זייער פֿיל געשעפֿטן. און דאָהער, אַז עס איז בײַ אים די ווייב געשטאַרבן, האָט מען אָנגעהויבן אים צו שדכנען די ווייב פֿון ר' צדוק. ער האָט זיך ניט געלאָזט לאַנג רעדן, דען זי איז אים געווען זייער געפֿעלן. זי איז געווען אַן אשת-חייל און שײַן און אויך אַ מיוחסת און איז געווען אצינד אויך גוט אין שטאַנד און האָט געהאַלטן אין פֿירונג. קורץ אום, ער האָט איר גענומען פֿאַר אַ ווייב און האָט מיט איר פֿאַרלעבט אַ יאָר זייער גליקלעך, און אַצינד האָט זי אים געבאַרן אַ זון, אויף וועלכן ברית דער ר' צדוק זיצט און עסט. דער עולם וואָר דאָ זייער פֿריילעך. דען דער הורוויץ איז געווען ביז אַהער אַ חשוך-בנים. מען האָט דערלאַנגט צום טיש גענוג משקה, און דער רבֿ האָט דאָרטן געזאַגט פֿיל תורה און דער חזן האָט געזונגען.

23. ויהי אחר המזון. און עס וואָר נאָך דעם ווי דער עולם האָט אַפּגעגעסן און האָט אַפּגעטרונקען, איז אַרויסגעגאַנגען די קימפעטאַרין אַליין מיט אַ גרויסן זאַק קליינגעלט אום צו טיילן די אַרעמע-לייט, וואָס זענען געזעסן אין פֿאָדערשטוב. עס איז שוין געווען רעכט נאַכט, עס האָבן געברענט זייער פֿיל ליכט. זי האָט יעדערן געגעבן נאָך זײַן ערך נאָך, ביז זי איז צוגעקומען צו דעם ר' צדוק, איר מאַן. ווי ער האָט איר דערזען, האָט ער אַראָפּגערוקט די היטל איבער דעם פנים און האָט פֿאַרבראַכן די הענט. ער האָט זיך געשווינד אויפֿגעכאַפט און האָט געוואָלט אַנטלויפֿן. אָטבער דער משרת האָט אים צוגעהאַלטן. די ווייב האָט געמיינט, אַז זי האָט אים באַליידיקט מיט אַ קליינע נדבֿה; זי האָט אים געגעבן אַ גרעסערע. ער אָבער רײַסט זיך פֿאַרט, ביז דער משרת האָט אים אַראָפּגעכאַפט די היטל. דאָ האָט זי אים שוין דערקענט. און ווייל זי האָט געמיינט, אַז ער איז געשטאַרבן, האָט זי געגלייבט אַז ער איז געקומען פֿון יענער וועלט. זי איז געבליבן אין חלשות און עס איז געוואָרן אַ גרויסער ליאַרעם און אַ גרויסע מישענינע. מען האָט דעם ר' צדוק אָנגענומען, און ער האָט זיך מודה געווען, אַז ער האָט דעם פֿתבֿ פֿאַרקויפֿט. מען האָט די פֿרוי קוים

אָפּגעמינטערט, אָבער זי האָט ניט לאַנג געלעבט נאָך דער מעשה פֿון שרעק און ביוש. און דעם ר' צדוק האָט מען מגרש געווען פֿון שטאָט. און דער רבֿ האָט געשטראַפֿט די נכבדים פֿאַר וואָס זיי האָבן אים מעבֿיר געווען על דעתו און האָט געהייסן די זאָך פֿאַרשרייבן אין פּנקס פֿון ניקעלסבורג.

Copyright © 2007 Khulyot
All Rights Reserved

---

¹ דאָס קליינע מעשה-ביכל (סך-הכל 24 זייטלעך) ווערט דאָ איבערגעדרוקט געטריי, אָבער אין דעם מאָדערנעם אויסלייג. איבעריקע ווערטער ווערן באַצייכנט צווישן קיילעכדיקע קלאַמערן. הוספות ווערן געגעבן אין גראַדעקיקע קלאַמערן.

² “Nikolsburg. Bezirksstadt in Maehren, an der Bahn Lundenburg-Zellerndorf, 7173 Ew. (zahlreiche Juden); Besitzung des Grafen Mensdorf mit dem Schloss der ausgestorbenen Familie Dietrichstein auf hohem Felsen. Weinbau. 26 Juli 1866 Praeliminarfriede zwischen Oesterreich und Preussen.” (Meyers *Hand-Lexicon des Allgemeinen Wissen*. Zweite... Auflage. Leipzig: Verlag des Bibliographischen Instituts, 1878, p. 1357). The town is not found on modern maps. It is known today by its Czech name *Mikulov*. It is located south of Brno (Bruenn) and north of Vienna, just north of the Austrian border. (Claus Bury)

³ י. שפירא איז איינער פֿון אייזיק-מאיר דיקס היפש ביסל פּסעוודאָנימען.